

Klima- og miljødepartementet

Postmottak@kld.dep.no

Dato: 11.12. 2014 Arkiv:A-2014

Jrn: 8979

Innspill til faggrunnlag for bestandsmål for ulv og ulvesona

Vi viser til invitasjon til å komme med innspill til arbeidet med regjeringens sak om bestandsmål for ulv og ulvesona.

Arbeidsutvalget i Regionrådet for Fjellregionen behandlet dette på sitt møte 3. desember, og i protokollen fra møtet heter det følgende:

Arbeidsutvalget i Regionrådet for Fjellregionen slutter seg til vurderingene i saksutredningen, som sendes Klima- og miljødepartementet samt andre aktuelle mottakere som innspill til det videre arbeidet med bestandsmål for ulv og ulvesona.

Regionrådet for Fjellregionen består av kommunene Rendalen, Alvdal, Follidal, Tynset, Tolga, Os, Røros og Holtålen samt Hedmark fylkeskommune og Sør-Trøndelag fylkeskommune.

Saksutredningen følger på neste side.

Dersom det er spørsmål eller ønskelig med dialog rundt noen av innspillene, kan undertegnede kontaktes.

Vennlig hilsen
Regionrådet for Fjellregionen

Rune Jørgensen
Regionrådgiver

Kopi: Stortingsrepresentantene fra Hedmark og Oppland med flere

fjellregionen.no

SAKSUTREDNING AU-MØTE 03.12.14

Sak 63/2014: Bestandsmål for ulv og ulvesona – uttalelse

Saksbehandlere: Bjørn Gussgard (Folldal kommune) og Rune Jørgensen

Regjeringen skal i 2015 legge frem en sak for Stortinget om bestandsmål for ulv og ulvesona. I den forbindelse er det utarbeidet et faktagrunnlag som skal ligge til grunn for regjeringas behandling. Videre inviteres til at det fram til 15. desember kan sendes skriftlige innspill til Klima- og miljødepartementet. Regjeringa vil ta med seg de innspill som mottas i sitt videre arbeid.

Faktagrunnlaget kan finnes på:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kld/aktuelt/nyheter/2014/Faggrunnlag-for-bestandsmal-for-ulv-og-ulvesonen.html?id=773758>

Forvaltningsområdet for ulv er fastsatt i rovviltforskriftens §2d. Ingen av kommunene i Fjellregionen inngår i forvaltningsområdet for ynglende ulv. Nærmeste deler blir Trysil og Åmot og Elverum øst for Glomma.

Stortinget har et bestandsmål på 3 årlige ynglinger av ulv innenfor forvaltningsområdet.

Det er rovviltmeldinga fra 2004 og Stortingets behandling av denne som er grunnlaget for dagens forvaltning. I grove trekk er det de bestandsmål og de forvaltningsområder for ulv som ble vedtatt i 2004 som fortsatt gjelder. Men i tillegg ga rovviltforliket som ble enstemmig vedtatt av Stortinget i 2011 noen nye detaljer. Det er presisert at det skal samarbeides og forhandles med Sverige om bestandsregistrering og hvordan grenseulvene fordeles i bestandsregistreringene. Videre ble presisert at bestandsmålet med antallet ynglinger skal sees over flere år i sammenheng.

Høgskolen i Hedmark har i sine ulvregistreringer registrert 3 «helnorske» ynglinger innenfor den norske ulvesona i alle sesonger fra og med 2010, som betyr at Stortinget sitt bestandsmål er definert som oppnådd. I tillegg er det siste 5 åra årlig registrert fra 1 til 5 ynglinger i revirer som benytter begge sider av grensa mellom Norge og Sverige. Dersom grenseflokkene skulle vært registrert med faktor 0,5 yngling i måltallet, ville det totalt vært registrert 4,5 – 5,5 ynglinger årlig i åra etter 2009. Dersom grenseflokkene telles med som 0,5 yngling er Norge godt over bestandsmålet på 3 ynglinger.

I Sverige ble det vedtatt ny rovdyrpolitikk i 2013. Det ble da fastsatt et bestandsmål på totalt 270 ulveindivid. Den svenske bestanden ble i 2012 anslått til totalt cirka 350 ulv. Det nye svenske bestandsmålet fra 2013 gir derfor en målsetting om noe reduksjon av ulvebestanden. Reduksjonen skal skje der ulvebestanden er tettest, i følge det svenske dokumentet «for å redusere sosioøkonomiske konflikter og bedre muligheten til å ha husdyr».

I følge Skandulv sin siste rapport har antallet ynglinger av ulv i Skandinavia økt fra 1 i 1983 til 40 i 2013. Ulvebestanden i Sør Sverige og Sør Norge er en isolert populasjon, ganske sterkt preget av innavl.

Det foreligger ingen konsensus om norsk ulvepolitikk. Det er neppe noen overdrivelse å si at det foreligger både debatt og konflikt på mange nivå; Interessekonflikt, verdikonflikt, faktakonflikt, geografisk konflikt osv. Ulven var på det nærmeste utryddet i Norge og Sverige. Mens man i Norge på 1960- og 70- tallet først og fremst hadde erfaring med ulv på et teoretisk nivå og fra litteraturen, har en del områder i Norge de siste 20 åra fått praktisk erfaring med hva det innebærer å ha frittlevende ulv rundt seg. I og med at man har hatt en soneringspolitikk og at ulven har vandret inn østfra er dette erfaringer som bare er gjort innenfor visse geografiske områder.

Ulven vil kunne forekomme enten som streifende ulv som er på gjennomfart gjennom et område eller som revirhevdende ulv/familiegruppe. Forekomst av streifende ulv vil naturlig nok påvirkes av norsk rovdyrpolitikk men også i sterk grad av nabolandet Sverige sin politikk. Ei norsk ulvesone vil ikke i vesentlig grad kunne styre hvor i Sør Norge det dukker opp streifende ulv. Når det gjelder revirhevdende ulv og familiegrupper vil man i større grad ha mulighet for å gjennomføre en geografisk styrt forvaltning, der ulv med revir utenfor ei definert sone tas ut.

Konflikten mellom bufe på beite og ulv har to dimensjoner:

fjellregionen.no

- Det gjøres skade på bufe på utmarksbeite eller innmarksbeite. I og med at mye av saueholdet etter hvert er avvikla i de områdene i Norge der ulvesona er plassert, er det streifende ulv fra norske ulvesona og fra de svenske ulveområdene som beveger seg inn i mere husdyrtette områder utenfor ulvesona, som gjør størst skade på beitedyr.
- Men i tillegg skaper særlig stasjonær bjørn og revirhevdende ulv så massive skadesituasjoner at beitebruk og husdyrhold i endel områder avvikles. Tilsynelatende har da konflikten opphørt ved at tapa går nedover. Dette er likevel ikke en helt ærlig måte å betrakte situasjonen på. Fortrengning av beitebruken skaper et varig bortfall av beitebruk og tilhørende landbruksproduksjon. Denne type situasjon har man i sørøstlige Hedmark.

Jakt og vilt: Ulven beskatter blant annet elg og rådyr og reduserer derfor hvor mye som kan høstes av disse artene. Innenfor den norske ulvesona vil det være forskjell på hvor stor andel av den årlige produksjonen av elg og rådyr som ulven tar. Østfold har vesentlig høyere produksjon av elg og rådyr pr km² enn mere karrige Fjellregionen. Østfold vil derfor ha større andel høstbart vilt selv innenfor et ulverevir, mens i Østerdalen viser beregningene at ulven innenfor et revir vil kunne ta hoveddelen av høstbar produksjon av elg og rådyr.

Forholdet mellom ulv og villrein har av en eller annen årsak så langt ikke vært problematisert. Ulveskader på tamrein i de samiske områdene har derimot hatt et stort fokus. Det er med undring det konstateres at alt fagmateriale også i denne runden om ulveforvaltning, unnlater å sette fokus på eventuelle mulige konsekvenser av årvisse forekomster av streifende ulv i villreinområdene. Både fare for økt kalvetap og fare for økt stress på drektige simler på ettervinteren bør kunne være relevante hypoteser som burde sjekkes ut.

Ulv/hund: Revirhevdende ulv oppfatter hunder som territorielle utfordrere og dreper dem. Som kjent gir dette konsekvenser for jakt med løs hund og annen slipping av løs hund innenfor ulverevirene.

Frykt for ulv: Mange mennesker er redd for ulv enten på egne vegne eller i forhold til for eksempel egne barn. Selv om risikoen ut fra en ren matematisk beregning er liten, så handler frykt om følelser, og for en del mennesker betyr et ulverevir i eget nærområde redusert frihet til å bevege seg i utmarka og dermed redusert livskvalitet.

Annet biologisk mangfold: Et perspektiv som ser ut til å mangle i fagmaterialet er en dypere drøfting av hensynet til biologisk mangfold. Mye av den norske utmarka er områder prega av utmarksbeiting gjennom århundrer. En indirekte konsekvens av reintroduksjon av ulv eller andre store rovdyr vil kunne være at plantearter på rødlista som er avhengig av biotoper med beitepreg fra husdyr vil kunne forsvinne.

Mens folk på 1800 tallet måtte livberge seg av landbruket uansett forekomst av ulv og andre rovdyr, har folk i landbruket anno 2014 alternativer og personlig frihet. Blir bruken av utmarksbeiting for problematisk avvikles husdyrholdet og beitebruken opphører. Dette vil igjen påvirke floraen, og vil trolig også kunne gi effekter på faunaen. Man vil derfor kunne få konsekvenser for artsmangfoldet i mange biotoper langt utover den endimensjonale diskusjonen på om ulv skal forekomme eller ikke forekomme som en art i et område. Biomangfoldsloven §§ 8 -12 pålegger et føre var prinsipp i all offentlig beslutningstaking. Blant annet kan nevnes lovens §8; «*Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger.*» Faktagrunnlaget til departementet mangler en dypere drøfting av hensynet til biologisk mangfold og hvordan reintroduksjonen av ulv i norske utmarksområder vil kunne påvirke annet biologisk mangfold enn ulven selv.

Når man skal ha synspunkter på ulvesona og bestandsmål for ulv kan det velges ulike innfallsvinkler. Hvilket ansvar har Norge for å ha ulv i norsk natur – og i så fall hvor mange individ forplikter dette ansvaret oss til å ha?

I og med at ulven er tallrik i verden og at den sør skandinaviske ulvestammen består av gener fra så lite som 5 individ som har vandret inn fra en mye mere tallrik finsk/russisk ulvebestand, kan nok konkluderes med at den skandinaviske stammen ikke har verken genetisk variasjon eller antall individ som har betydning for ulvens overlevelse som art i vår verdensdel eller i verden. Det er et faktum at dagens skandinaviske ulvestamme i Sverige og Norge er oppformert fra noen få individ med innvandret finsk/russisk ulv som nyetablerte seg i området på 1980 og 90 tallet. I hvilken grad forplikter Bern konvensjonen fra 1979 Norge på å verne en innvandret ulvestamme av finsk/russisk ulv?

Norsk og svensk ulveforvaltning definerer en del ulveindivid som særlig verdifulle genetisk, ut fra at de stammer fra nyinnvandret ulv. Disse individene er genetisk viktige ved at de kan tilføre genetisk variasjon og redusert innavl til den den skandinaviske ulven. Men dersom man løfter blikket utenfor Norge og Sverige sine grenser, representerer disse individene ingen verdifulle eller sjeldne gener for ulvens overlevelse i Europa. Med lite genetisk variasjon og mye innavl er det vanskelig å argumentere for at et eventuelt tap av den skandinaviske ulven, vil medføre tap av biologisk mangfold i form av gener. Genene vil fortsatt finnes i Russland og Finland helt uavhengig av skjebnen til ulven i Skandinavia. En begrunnelse for å beholde ulven i Skandinavia må heller eventuelt være at man ønsker ulven som en art i økosystemet. De store samiske tamreinområdene og de norske tradisjonene med utmarksbeiting med sau lager en stor «bufferzone» mellom ulven i Sør Norge og Sør Sverige, og de finske og russiske ulveområdene. Dette vil skape store utfordringer når den skandinaviske ulvestammen er avhengig av regelmessig tilførsel av individ med nye gener.

Dersom man aksepterer at det skal være ulv i norsk natur – hvor skal den være?

Dersom man aksepterer premissen at ulv skal være i norsk natur, blir neste spørsmål hvor den skal være. Skal det være en egen ulvesone eller skal det være et bestandsmål uten geografisk sonering. I og med at ulven har en biologi der ungvulvene kan vandre meget langt ut fra oppfostringsreviret, vil nye familiegrupper kunne dukke opp stort sett over hele Norge. Konflikten i forhold til beitebruk vil være ulik, avhengig av omfang av utmarksbeiting der ulven etablerer revir. For eksempel er størsteparten av Nord Østerdal et område med mye sau der en familiegruppe med ulv vil utradere et mange ganger høyere antall sauer og sauebruk enn når ulven har tilhold i lite sauetette områder. Konsekvens for både bosetting, landbruk og matproduksjon vil da bli betydelig. På den annen side har ulvesona medført at de områder som havner innenfor sona får en varig situasjon med ulv i beiteområdene. Man ser en tydelig slik effekt i Hedmark, der områdene prioritert for ulv og andre rovdyr nærmest har fått saueholdet utradert på få år. Når situasjonen betraktes på enkeltperson nivå finnes selvsagt ingen rettferdighet i et slikt opplegg. Men dersom premissen er at det skal være tre familiegrupper med ulv i Norge, er vanskelig å anbefale noe annet enn at det opprettholdes ei ulvesone, der ulvesona forsøkes lagt til de områder som har lite husdyr på utmarksbeite. En byrdefordelingspolitikk der alle områder «skal ta sin tårn» vil ikke være realistisk, da to-tre år med familierrevir av ulv forventes å utradere saueholdet uansett hvor reviret måtte havne.

Når det gjelder øvrige konfliktområder med blant annet redusert høsting av storvilt, løshunder og folks generelle frykt overfor ulv, vil nok konfliktnivået være mere likt i ulike områder. Dog vil eks. Østfold og Akershus ha større produksjon av elg og rådyr pr km², og vil derfor tåle et større rovdyrtrykk og samtidig fortsatt ha mulighet for større grad av høsting ved jakt.

Konklusjon:

Det finnes ingen enkle konklusjoner på norsk forvaltning av ulv. Trolig er det fornuftig å erkjenne at vi lever i et demokrati, der ulike mennesker naturlig nok vil kunne ha svært ulike grunnleggende verdier. For noen er fjellområdene og skogområdene rundt oss «villmark» som skal ha mest mulig autentisk fauna lik den som fantes før mennesket gjorde sitt inntog. For andre er naturen rundt oss skapt av menneskets bruk med jakt, utmarksbeite, seterdaler osv. Det finnes neppe noen fasit på hvilket natursyn som er det riktige, men ulike natursyn vil gi svært ulik forvaltning av utmarka.

Oppsummert anbefales følgende:

Den svensk/norske ulvestammen er oppformert fra noen få individ av finsk/russisk ulv, og har ikke noe genetisk mangfold som ikke også finnes i Finland og Russland. Det bør utredes på nytt i hvilken grad Norge har en forpliktelse etter Bern-konvensjonen på å ta vare på innvandret ulv av finsk og russisk avstamning.

Dersom premissen er at det skal være en fast bestand av ulv i Norge, tilrådes at det fastsettes en egen ulvesone. Å ha familiegrupper av ulv eller revirhevdende ulv for øvrig i de mest sauetette områdene for eksempel i Fjellregionen vurderes som en umulig situasjon. Hensynet til beitebruken i utmarka bør vektas høyt når ulveområdene skal fastsettes.

Fram til det etableres en avtale med Sverige bør familiegrupper med tilhold i både Sverige og Norge telle med faktor 0,5 for oppnåelse av det norske bestandsmålet.

Ulvesona bør ikke utvides videre nordover i Hedmark, da man ut fra disse områdene vil få mere vandring av ulv både mot sauetette områder og mot tamreinområdene.

Det etterlyses et fokus på leveområdene for villreinstammene i fastsettelsen av forvaltningszone for ulv. Norge har et særskilt ansvar for Europas siste gjenlevende villreinstammer. Ulven er et uttalt problem i forhold til samisk tamreindrift. Man kan ikke se noe faglig grunnlag for at ulven ikke skulle kunne bli en utfordring i forhold til eks. kalvedødelighet og stress på drektige simler på vinteren også for villreinen.

Det etterlyses en vurdering etter biomangfoldslovens §§8-12 på hvordan reintroduksjon av ulv i ulike typer norsk natur direkte og indirekte vil kunne påvirke annet biologisk mangfold. I tillegg til villrein pekes særskilt på rødlistede plantearter som er avhengig av utmark med beitepreg fra husdyr.

Akershus og Østfold har vesentlig høyere produksjon av elg og rådyr pr km² enn Fjellregionen, og er derfor mere egnet som ulverevir også ut fra andre hensyn enn beitebruken. Effekten på økosystemet og muligheten for høsting av jaktbart hjortevilt vil ikke påvirkes like dramatisk som når et ulverevir ligger i mere karrige områder. Det pekes også på at i vår region er det områder både for jerv, gaupe, bjørn og kongeørn med betydelig konfliktpotensiale. Det vil være en demokratisk fordel at områder med større befolkningkonsentrasjoner får praktisk erfaring med å leve side om side med store rovdyr, og både Akershus og Østfold er områder med høy villtetthet og er derfor godt egnet som ulvebiotop.

Forslag til vedtak:

Arbeidsutvalget i Regionrådet for Fjellregionen slutter seg til vurderingene i saksutredningen, som sendes Klima- og miljødepartementet samt andre aktuelle mottakere som innspill til det videre arbeidet med bestandsmål for ulv og ulvesona.

